ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Το Μουσείο Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του Αιγαίου αποτελεί ένα θεματικό τεχνικό μουσείο βασισμένο πάνω στις ιδέες της νέας μουσειολογίας. **Το ΜΝΝΤΑ είναι <u>έργο του Δήμου Ανατολικής Σάμου</u> και η δημιουργία του χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «*<u>Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020</u>*» του Υπουργείου Ανάπτυξης. Η Μουσειολογική – Μουσειογραφική Μελέτη έχει εγκριθεί από το <u>Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού</u>.**

Το ΜΝΝΤΑ έχει σχεδιαστεί για να εκπληρώσει τους στόχους του μέσα από ένα πλέγμα μουσειακών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων που συνδέονται λειτουργικά και αλληλοσυμπληρώνονται. **Στο επίκεντρο του νέου Μουσείου βρίσκεται τόσο η διάσωση και η αξιοποίηση της υλικής όσο και η διαφύλαξη και προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στους τομείς της ναυπηγικής και ναυτικής τέχνης του Αιγαίου.**

Στην έκθεση παρουσιάζονται βασικές πτυχές του θέματος που έχουν διερευνηθεί μέσα από εθνογραφικές καταγραφές στα ξυλοναυπηγεία και στα λιμάνια του Αιγαίου και μέσα από αρχαιολογικές έρευνες σε ναυάγια αιγαιοπελαγίτικων σκαριών. Ο νοηματικός-μουσειολογικός σχεδιασμός στοχεύει στην ερμηνεία των υλικών καταλοίπων και των άυλων στοιχείων της ξυλοναυπηγικής παράδοσης, έχοντας ως επίκεντρο τον άνθρωπο πίσω από τις τεχνικές και τις εμπειρικά μεταδιδόμενες γνώσεις. Επίσης προβάλλεται ο τεχνικός ναυτικός πολιτισμός του Αιγαίου, συμπεριλαμβανομένης της διαχρονικής του διάστασης.

Η έκθεση του ΜΝΝΤΑ απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα επισκεπτών, από τους απλούς τουρίστες μέχρι τους εξειδικευμένους επισκέπτες. Στόχος είναι να αποτελέσει το Μουσείο έναν χώρο μόρφωσης, ψυχαγωγίας και πολιτισμού για όλο το Αιγαίο, να καταστεί επιλεγμένος προορισμός σε γενικές τουριστικές διαδρομές και παράλληλα, να γίνει πόλος έλξης ειδικών τουριστικών «πακέτων» συνδεδεμένων με την ναυπηγική και ναυτική παράδοση του Αρχιπελάγους.

Εικ. 1. Η σακολέβα Καλή Τύχη, κατασκευασμένη στη Σάμο πριν από το 1939, διασώθηκε στη Μαρίνα Ζέας απο το Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου «Νικόλαος Δημητρίου» και προσφέρθηκε ως χρησιδάνειο στο Δήμο Σάμου για να συμπεριληφθεί στα εκθέματα του ΜΝΝΤΑ. Πειραιάς, 1999.

Το μουσείο δραστηριοποιείται πάνω σε τέσσερις λειτουργικές ενότητες πέραν της μόνιμης έκθεσης, για τις οποίες σχεδιάζονται πολλαπλές δράσεις και εφαρμογές τόσο στους χώρους του ίδιου του Μουσείου, όσο και έξω από τα φυσικά του όρια:

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει την **διάσωση και προστασία μνημείων, κειμηλίων, υλικών και άυλων μαρτυριών.** Το εντυπωσιακότερο μέρος αυτής της ενότητας είναι τα σκάφη που εκπροσωπούν τη ναυπηγική παράδοση του Αιγαίου. Προβλέπεται η διάσωση και έκθεση τουλάχιστον 12 αντιπροσωπευτικών σκαφών στους χώρους του Μουσείου. Τα εργαλεία ναυπηγικής, πάνω από 300 εκθέματα, αποτελούν επίσης ένα μεγάλο μέρος της συλλογής. Συμπεριλαμβάνεται, ακόμη, ένας μεγάλος αριθμός από σχέδια, ναυπηγικά μοντέλα και χνάρια. Άλλες κατηγορίες εκθεμάτων είναι τα αντικείμενα εξαρτισμού των σκαφών, τα όργανα και οι μηχανισμοί πάνω στα σκάφη, τα ημερολόγια και τα συμβολαιογραφικά έγγραφα σκαφών, τα αρχεία επιχειρήσεων και άλλες υλικές μαρτυρίες από ναυπηγεία και ναυτικές επιχειρήσεις του Αιγαίου.

Εικ. 2. Εργαλεία ναυπηγικής που συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή του Μουσείου.

Εικ. 3. Ο βαρκαλάς Άγιος Δημήτριος, κατασκευασμένος το 1927 στη Σκιάθο. Προσφέρθηκε ως χρησιδάνειο από την Περιφερειακή Ενότητα Χίου στο Δήμο Σάμου για να συμπεριληφθεί στα εκθέματα του Μουσείου. Σάμος, 1990.

Το Μουσείο διασώζει επίσης τεκμήρια της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως ηχογραφημένες ή βιντεοσκοπημένες προφορικές μαρτυρίες μαστόρων και ναυτικών, αρχειακές φωτογραφίες και υλικό κινηματογραφικό ή βίντεο, που καταγράφει ναυπηγικές και ναυτικές δραστηριότητες στο Αιγαίο. Στο πλαίσιο αυτής της ενότητας έχει συσταθεί το Αρχείο Προφορικών Μαρτυριών του M.N.N.T.A. στο οποίο εντάσσονται καταγραφές που έχουν γίνει σε πανελλαδική κλίμακα από το 1984 μέχρι σήμερα. Ο αριθμός των συνεντεύξεων που

περιλαμβάνονται σήμερα, στο Αρχείο Προφορικών Μαρτυριών, ξεπερνά τις 200 και εμπλουτίζεται συνέχεια. Οι συνεντεύξεις αναφέρονται σε προσωπικές μαρτυρίες για την ζωή, την απασχόληση, τις τεχνικές στα ξυλοναυπηγεία, τα συμπληρωματικά επαγγέλματα, τα έθιμα και τις κοινωνικές πρακτικές των ανθρώπων της θάλασσας.

Εικ. 4 Η διάσωση της κωπήλατης τράτας Ευαγγελίστριας, κατασκευασμένης το 1928 στην Άνδρο. Αγοράστηκε και εντάχθηκε στα εκθέματα του Μουσείου. Άνδρος, 2017

Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει **δράσεις βιωματικής συμμετοχής** και αναψυχής. Πρόκειται για εφαρμογές που έχουν σχεδιαστεί στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους του μουσείου με σκοπό την βαθύτερη και αμεσότερη κατανόηση των υλικών και άυλων μαρτυριών. Μια ομάδα εφαρμογών απευθύνεται στους απλούς επισκέπτες και στα παιδιά με κατασκευές που προσομοιάζουν με «ναυτικές» εργασίες, όπως η ομαδική κωπηλασία και η χρήση πολύσπαστων για την μετακίνηση μεγάλων βαρών. Μια άλλη ομάδα βιωματικών δράσεων απευθύνεται σε εξειδικευμένο κοινό που έρχεται στο μουσείο για να μάθει μια συγκεκριμένη τεχνική εφαρμογή. Κεντρικό ρόλο, στην δεύτερη ενότητα, παίζει το «*Εργαστήριο συντήρησης εκθεμάτων και τεχνικών μουσειακών εφαρμογών*», ένας χώρος 125μ^2 πλήρως εξοπλισμένος, όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να χρησιμοποιήσει ή να κατασκευάσει παραδοσιακά εργαλεία, να συμμετέχει στις σχεδιάσεις ενός σκάφους, ή να δοκιμάσει άλλες εργασίες που σχετίζονται με τη ναυπηγική και τη ναυτική παράδοση.

Η τρίτη λειτουργική ενότητα του μουσείου περιλαμβάνει την **ανάδειξη γνώσεων και την πρόκληση συναισθημάτων** τόσο μέσα από την μόνιμη έκθεση του ΜΝΝΤΑ όσο και από τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μικρούς επισκέπτες αλλά και για τους μεγάλους φίλους, που θέλουν να αποκτήσουν γνώσεις πάνω στην ξυλοναυπηγική. Στους εκθεσιακούς χώρους και στις ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολλαπλών χρήσεων, θα γίνονται προγράμματα για μαθητές σχολικών τάξεων και για ομάδες παιδιών που δημιουργούνται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Το ΜΝΝΤΑ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των συλλογών του, μέσω της δημιουργίας εκπαιδευτικών προγραμμάτων που απευθύνονται στην εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και στην παροχή βιωματικών εμπειριών σε ομάδες τουριστών, οικογενειών και ατόμων τρίτης ηλικίας. Στο πλαίσιο αυτό, προγραμματίζονται καλοκαιρινά τμήματα φοίτησης, διάρκειας από μία εβδομάδα ως ένα μήνα, που θα αποσκοπούν στην εκμάθηση συγκεκριμένων επιμέρους τεχνικών της

ξυλοναυπηγικής, όπως είναι ο σχεδιασμός στο ναυπηγικό δάπεδο της «σάλας», η κατασκευή ναυπηγικών μοντέλων, ή το παραδοσιακό καλαφάτισμα ενός σκάφους.

Εκτός από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες για στους επισκέπτες, στόχος του μουσείου είναι η λειτουργία μίας σταθερής και διακριτής εκπαιδευτικής δομής για νέους που θα συνδέεται με την επαγγελματική κατάρτιση στην ξυλοναυπηγική και την ανάπτυξη της τέχνης στον ευρύτερο χώρο του Αιγαίου. Η εκπαιδευτική δομή θα λειτουργεί ως πυρήνας διάσωσης και διάδοσης της παραδοσιακής ναυπηγικής τέχνης και θα απευθύνεται τόσο σε Έλληνες όσο και σε ξένους εκπαιδευόμενους, με δίγλωσση λειτουργία και ευέλικτη διάρκεια ανάλογα με τον σκοπό της εκμάθησης.

Η τελευταία λειτουργική ενότητα περιλαμβάνει **ερευνητικές και μελετητικές δραστηριότητες.** Αυτές θα εκτελούνται στο εργαστήριο μαθηματικής μοντελοποίησης που θα ανήκει στο Τμήμα Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και θα λειτουργεί στο χώρο του Μουσείου. Παράλληλα, συνεργάτες του ΜΝΝΤΑ θα μπορούν να μελετούν και να διερευνούν τα εκθέματα του Μουσείου και το εκτεταμένο υλικό του Αρχείου Προφορικών Μαρτυριών, της φωτοθήκης, της σχεδιοθήκης και της βιντεοθήκης του Μουσείου.

ΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το έργο έχει κατασκευαστεί σε δύο οικοδομικά τετράγωνα που διαχωρίζονται μεταξύ τους με έναν κοινόχρηστο πεζόδρομο. Στο δυτικό κατασκευάστηκε το κτήριο με κάλυψη 740,74μ^2 και στο ανατολικό, παραλιακό, τετράγωνο διαμορφώνεται ο υπαίθριος εκθεσιακός και λειτουργικός χώρος με συνολικό εμβαδόν 1.016,31μ^2.

Βασική αρχή της σχεδίασης ήταν η μείωση της αίσθησης του όγκου που κανονικά θα έπρεπε να έχει ένα μουσείο με τόσες πολλές και συμπληρωματικές δραστηριότητες και η ένταξη του νέου κτιρίου με αρμονικό τρόπο στο τοπικό αστικό δομημένο περιβάλλον. Η δόμηση είναι περίπου 1.350μ^2 και το μέγιστο ύψος του κτιρίου είναι 7,60μ. Το κτήριο χαρακτηρίζεται από πλαστικότητα και εναλλαγή όγκων, χωρίς ενιαίες προσόψεις και στεγάσεις, διασκεδάζοντας το εκτεταμένο εμβαδόν του και τις πολλαπλές λειτουργίες του.

Εικ. 5. Άποψη της πρόσοψης -δυτικής όψης- και της νότιας όψης του Μουσείου. Απρίλιος 2018.

Εικ. 6. Άποψη, προς την θάλασσα, του υπαίθριου χώρου του Μουσείου όπου θα τοποθετηθούν τα μεγάλα σκάφη. Απρίλιος 2018.

Εικ. 7. Άποψη της ανατολικής όψης του Μουσείου και του υπαίθριου εκθεσιακού χώρου Απρίλιος 2018.

Οι φίλοι του Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του Αιγαίου
friends.mnnta@gmail.com